

36

451581

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV Nr. 3
21 IANUARIE 1923

În acest număr: *Rehabilitarea Ardealului* de Octavian Goga; *Post Bellum*, poezie de Octavian Goga; *O luptă care nu s'a sfârșit*, de Alexandru Hodoș; *Orfanii de război*, de dr. Octavian Prie; *Țăranul cumpără coasă*, din *Coleman Miksáth*, trad. de Petre Ciuceanu; *Problema reparațiilor*, de *Vintilă Petala*; *Politica culturală*, de Ion Balint; *Horthy trebuie înlăturat*, de *Cronicarul Carpaților*; *Gazeta rimată: Metempsihoză*, de *Empedocle Popescu*; *Însemnări: Primejdia ungurească, Consfătuirea dela 22 Ianuarie, Domnul Blumenfeld vorbește ... Congresul dela Alba Iulia, La sfântul Scaun? Pseudonimele ... E greu să mori*, etc.

CLUJ
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

© BCUCluj

Țara Noastră

Rehabilitarea Ardealului

În zile tulburi opinia publică e prinsă lesne de exagerări. Lipsa de judecată cumpănită o întâlnim astăzi cu deosebire în domeniul politic, unde pasiunile se ridică mai mult la suprafață și întunecă orizontul. Lumea astfel nu lucrează cu valori pozitive și balansările de credință se văd la tot pasul. Între altele viața politică e stângenică de faptul că după patru ani dela unire încă nu ne cunoaștem îndeajuns și diversele noastre provincii nu au o icoană limpede una asupra alteia.

Între vechiul Regat și Ardeal sunt de pildă multe nedumeriri pricinuite de această neînțelegere reciprocă, pe urma căreia înregistrăm stări nebuloase și inoportune surprize. Ne fiind la îndemână anumite puncte fixe de orientare părerile cele mai ciudate se cuibăresc în mintea multora și legendele sunt la ordinea zilei. Iată d. e. valoarea politică a Ardealului, prin ce evoluții repezi a trecut în ultimii ani în opinia publică de peste munți. Vă aduceți aminte, cum în lunile de miere ale unirii axioma curentă la București era: *Să vie Ardelenii*. Sila de partidele istorice ale României vechi, dorința de mai bine și mai ales necunoașterea complectă a împrejurărilor de-aici au dat curs acestui miraj strălucitor. Prestigiul Ardealului în politica românească era covârșitor atunci și-o aureolă încununa pleiada conducătorilor dela Sibiu. A venit guvernul dlui Alexandru Vaida și în patru luni s'a produs o prăbușire teribilă. Au fost deajuns câteva acte de guvernământ dictate de-un cras diletantism, câteva pașiri nechibzuite la Cameră, ca lumea pripită să-și schimbe radical părerea. De-atunci și până astăzi în măsură ce se sacrifică distanța între anumiți fruntași politici ardeleni și cercurile din Regat, prețuirea Ardealului, judecat după senzații fugitive și confundat cu-o seamă de oameni aruncați la suprafață de capriciul sorții este în permanentă scădere. Valorile acestei părți de țară cad tot mai jos la bursa politică.

Vina principală o poartă de sigur îndrumătorii așa zisului par-

tid național care au proiectat propriul lor discredit asupra Ardealului, făcând să se reverse antipatia pentru dânsii asupra unei provincii întregi. Dar vina mai e și în absoluta lipsă de competență cu care se urmăresc de obicei la București frământările dela noi, în nepriceperea cea mai desăvârșită a împrejurărilor de-aici, care înlocuiește cu un impresionism maladiv calculul realităților.

Ar fi un mare păcat să nu risipim cât mai curând o atmosferă factice care naște incertitudini, dar mai ales e datoria noastră să salvăm aspirațiile legitime ale acestui pământ, compromise de anume reprezentanți pe cât de nepricepuți pe-atât de vremelnici. Ardealul trebuie reabilitat pe urma penibilelor greșeli ale unor profesioniști politici, smulgând în mod radical aparențele vinovate și punând opinia publică în fața preciziunilor binefăcătoare.

În acest spirit de obiectivitate, deci, se vor face analizele noastre la această revistă, fiind convinși că în începuturile unei vieți de stat minciunile sunt destul de primejdioase.

* * *

Greșeala de căpetenie a lumii politice din Regat în judecarea Ardealului este că necunoscând stările noastre a așteptat de-aici personalități salvatoare, oameni de mână întâi, meniți să ia din primele momente conducerea României unite și s'o ducă la liman.

Dacă s'ar fi știut cât de cât luptele noastre de sub regimul unguresc, atunci s'ar fi degajat realitatea crudă în ochii tuturor. Individualități excepționale Ardealul românesc n'a dat în cele din urmă decenii pe terenul politic. Frunțașii acestor vremi, în care ni s'au măcinat sub apăsarea Budapestei cele mai de seamă energii naționale, n'au depășit proporțiile modeste ale obișnuitelor figuri provinciale, predestinate unor acțiuni locale, dar fără nici o pregătire pentru o conducere de stat. O cât de sumară cunoaștere a trecutului politic recent din Ardeal, fixând cadrul real al valorilor, ar fi cruțat opinia publică de dureroase decepții și triste desamăgiri, înlăturând dela început iluzia că bunăoară d. Iuliu Maniu dela Blaj cu însușirile pe care nimeni nu i le contestă ar putea deveni într'o zi îndrumătorul politic al României, sau d. Alexandru Vaida cu mijloacele intelectuale de care dispune, un reprezentant chemat al chestiunilor noastre externe.

Problema trebuie privită sub raportul determinismului implacabil al rosturilor noastre de viață din Ardealul de ieri. În situația specială în care ne găseam sub unguri nu numai că nu se puteau scoate la iveală personalități de planul întâi, dar chiar înghițirea unei clase conducătoare se lovea de cele mai grele obstacole. Sub pumnul de teroare al Ungariei moderne poporul nostru era aproape desființat politicește, neputând, câteva milioane, să trimită decât un mic mănunchiu de oameni în parlamentul de pe malul Dunării. Împrejurările de viață erau mici, orizonturile coborâte, continua izolare de aparatul puterii de stat condamna forțele la irosire. Cărturarii noștri împinși la puținele profesii libere trăiau în relații economice reduse

și lupta grea pentru nevoile materiale curma avânturile sufletești. Adăugați la toate aceste ravagiile metodice ale culturii ungurești în mințile noastre. S'ar putea scrie întunecate tragedii, ca să se înțeleagă groaznica temniță intelectuală în care am tânjit, picurarea continuă a otrăvurilor străine care au falsificat un patrimoniu de gândire și au produs o mentalitate hibridă cu toate consecințele ei. Gândiți-vă, în ce condiții de dezvoltare intelectuală a trăit un neam întreg aici, cu patru licee, fără un singur teatru, mulțumindu-și exigențele de artă cu năivitățile diletanților din comediile răposatului Iosif Vulcan, fără o școală superioară în limba lui, fără un tablou, fără nici un impuls care să vie din culmile de simțire ale umanității. Judecați această îndurerată Sahară lipsită nu numai de flora particulară a culturii românești, dar ferită de atribuțiile cele mai elementare ale unei civilizații superioare și veți ajunge la convingerea că în aceste deplorable condiții de existență nu se putea înfiripa o societate diriguitoare cu scrupule deosebite de gust și cu subtilități de inteligență. Fatalitățile acestui microcosm strângeau ca niște chingi de fier toate spiritele, presiunea lor se resimțea la tot pasul, minusculele tipare provinciale modelau gândul și mintea recădea în tresăririle ei ca o biată pasăre rănită. Ei bine, cum vreți atunci, ca avocatul dela Dicio-Sân-Martin, a doua zi după unirea cu Regatul, venit pe arenă proaspăt dintr'o neagră pușcărie intelectuală, să ia aspectul unui mare om de stat cu largi orientări de cugetare politică și cu pretenția de a-l urca imediat în tren, ca să trateze la Forrein-Office-ul din Londra cu d. Bonar Law noua orânduire continentală și destinele celor patru-sprezece milioane de români?..

Nu, asemenea ineptii nu ne-au trecut prin minte celor care cunoașteam pustiirea istorică a Ardealului nostru de ieri. Noi ne-am dat seama că am fost prea nenorociți, ca să putem produce exemplarele de lux ale societăților constituite. Din primele momente ale liberării noastre am recomandat deci în politica frunțașilor ardeleni o atitudine de prudență și esceptativă, o perioadă de ucenicie chiar, pentru adâncirea problemelor de stat și pentru cucerirea lentă a treptelor care duc la vârful piramidei...

N'am fost ascultați și soarta s'a răzbunat. Pe urma falșului de-o clipă s'au făcut rectificările categorice de mai târziu, adumbrind în treacăt și altare scumpe nouă tuturor...

* * *

Orfan de-o elită a conducerii poporul Ardealului are însă isvoare de energie care-i asigură un rol hotărâtor în noua configurație de stat.

Cu toată lupta dusă împotriva stăpânirii ungurești, sau poate tocmai din pricina acestei lupte, instinctele noastre de conservare s'au întărit aici. După o rezistență de secole, în care au fost sacrificate clasele suprapuse, veacul al nouăsprezecelea cu epoca lui de regenerare națională a găsit în Ardeal un neam viguros și trainic. Revoluția dela 1848 cu proporțiile ei largi este în ori-ce caz un luminos certificat

de maturitate politică. Lipsită de-o aristocrație parazitară, țărănimea noastră, dând un caracter național revendicărilor ei economice, în proprietărită fiind subț absolutismul austriac care avea speciale motive de circumstanță ca să rețeze din latifundiile marilor proprietari unguri, s'a ridicat repede cu-o vitalitate admirabilă.

O îndrăzneală de inițiativă, un spirit de independență a călăuzit satele noastre din Ardeal ducându-le la înflorire și bună stare. Din vecinătatea cu elementul german s'a desprins o bună pilduire seculară care a introdus norme mai raționale în îndeletnicirile agricole și în acelaș timp a creat primele începuturi ale micului comerț la noi, atât de frecvent, mai târziu în județele mărginașe cu vechiul Regat. Lupta cu statul ostil a păstrat într-o tabără integrală toate forțele, a dat naștere unei vieți patriarhale, sănătoase în înfățișările ei rustice, cu note de austeritate și cu-o alvie sufletească mai adâncă. Biserica și-a avut un rost covârșitor, preocupările abstracte ale maselor s'au accentuat, în vreme ce structura particulară a statului poliglot lansa prin sine însăși în sufletul mulțimii fermentul unui criticism virulent. Ideea națională s'a întărit tot mai mult în aceste împrejurări, conștiința cetățenească a crescut până la sacrificiul material benevol pentru necesitățile colective, dovadă sunt miile de școli primare susținute un veac aproape din contribuțiile sătenilor. Pătura largă a populației noastre rurale s'a ridicat în acest chip pe scara progresului, dând astfel nu numai un factor puternic al vieții noastre de stat, dar și icoane reconfortante de bună așezare țărănească la noi. Sunt de credința, că pe teritoriul Ardealului, în județul Sibiu, se găsește cea mai înaltă expresie intelectuală și fizică a țărânimii de pe întreg solul românesc, sinteza cea mai pură a rasei noastre.

Pe acest temel solid s'au grefat aici începuturile unei mici burghezii în plină desfășurare. Subț unguri situația nu era favorabilă pentru dezvoltarea ei. Tintuită în umbra satelor, îmbibată de cultura străină, suferind subț atmosfera dușmană a orașelor care se apărau împotriva valahilor intruși, cărturarii noștri sunt pilde de dârză tenacitate, prezentând pe ici pe colo stigmatul fatal al privațiunilor de odinioară. În noua patrie însă aceasta clasă își revarsă cu-o expansiune formidabilă energiile acumulate, năvălind cu-o sete neobișnuită institutele de învățământ și trimițând din primii ani trei mii de studenți la Universitatea din Cluj.

Pe aceste două clase între cari aici nu s'a produs încă o diferențiere de interese, nici nu s'a săpat o prăpastie morală, se întemeiază puterea de viață a Ardealului. Această putere e mare, ori-cât de evidentă ar fi stângăcia ei începătoare pe arena politiceii militante, unde n'a avut acces în timpul ungurilor. În înfățișarea de ansamblu însă a noului stat român *această lume* aduce nețăgăduit un aspect de mulțime mai occidental, exigențe culturale mai pozitive, o concepție mai largă a libertăților cetățenești și-o educație mai veche a spiritului de datorie.

* * *

Aceste adevăruri trebuie să le pătrundă cercurile politice din vechiul Regat și să tragă concluzii din ele.

Ardealul, așa cum este astăzi, cu actualul rezervoriu de energii nu poate fi socotit o cantitate neglijabilă pentru politica țării. Este o neiertată greșală care se va răzbuna amar, să se creadă că această parte de țară mândră și conștientă pe urma unui trecut de suferință înfruntat cu-o nobilă îndârjire, astăzi poate fi guvernată din birourile ministerelor fără a se ține seamă de trebuințele ei locale și fără să se asculte un cuvânt de îndrumare hotărîtor din partea unor oameni chibzuiți de aici. În ori-ce caz gesturile tranșante ale unor guvernanți dela București cari tratează drept colonie o provincie pe deplin lămurită asupra propriei valori, sunt foarte deplasate, iar soluțiile repezi cu care se pronunță sentințe fără apel în cele mai dificile chestiuni de-aici de către senini bărbați dela Capșa sunt deadreptul ridicole...

Am ferma convingere, că înlăturată odată spuma antipatică a politicianismului sgomotos care a desgustat lumea cu trivialitatea lui de bălciu, se vor pune în valoare realele însușiri ale acestui popor care vor contribui mult la echilibrarea vieții interne din tot cuprinsul țării.

Scuturându-se de advocații nechemați, Ardealul e pe cale de-a vorbi prin adevăratele sale resurse de viață, Ardealul va ieși triumfător dintr'o eclipsă trecătoare, Ardealul se va rehabilita.

OCTAVIAN GOGA

POST BELLUM

Pământ, pământ, stăpânul meu de-o viață,
Eu ție ți-am fost slugă, ucenic și frate...
Te-am proslăvit cu gene 'nlăcrimate
În ruga mea de orice dimineață.
Pământ, mi-ai fost duhovnic de păcate,
Pământ, mi-ai fost tezaur de povață,
Din lutul tău eu mi-am zidit altarul...
M'am închinat la coapsa ta bătrână,
La tine-am supt credința din țărână,
Cu plânsul tău eu mi-am umplut paharul...

Pământ... Pământ... Azi te-ai schimbat la față.
Ca un bătrân cu cuvioasă barbă,
Împins de-o tristă volbură târzie
Dup'o spurcată noapte de beție,
Ești necurat în orice fir de iarbă...
Pământ, ești plin de-a patimilor sgură.
Acolo jos în negre măruntaie,
Tot te mai arde-a crimelor văpaie...
Pământ... pământ... ai vinovată gură,
Pământ... pământ... ai otrăvite roade,
Nu-mi poți da astăzi cuminecătură...

Pământ... Pământ... Pe robul tău sloboade
Căci ochii lui cei dornici de mister
Te părăsesc, — s'au surghiunit în cer.

OCTAVIAN GOGA

O luptă care nu s'a sfârșit

Fruntașii noștri politici din Ardeal nu sunt dintre aceia cari obișnuiesc să lase să treacă vreme îndelungată, fără să-și spună cuvântul lor important în ceea ce privește mersul treburilor publice. Atât numai, că nefiind totdeauna bine inspirați, o nimeresc de cele mai multe ori rău. Acesta este și cazul ultimelor declarații ale dlui Vasile Goldiș. Vicepreședintele partidului național, simțind că valul evenimentelor încearcă să atragă din nou atenția opiniei noastre publice asupra urzelilor cari se țin împotriva României, a găsit cu cale că e dator să rupă tăcerea în care se cufundase în ultimul timp, a chemat la sine un ziarist ungar din Arad, și după o matură chibzuială asupra intereselor momentului, cântărind bine expresiile, — a vorbit. Dar dl Goldiș, care a rămas acelaș rafinat bărbat de stat și fin intelectual, a crezut că e mai nimerit să grăiască prin cornetul acustic al amintirilor, și s'a întors cu mintea îndărăt, a desgropat o pagină de istorie recentă și a reprodus în limbă maghiară convorbirea pe care a avut-o în Octomvrie 1918 cu contele Károlyi. Și zice dl Goldiș, textual, despre isprava sa de-atunci.

— „L'am sfătuit pe Károlyi ca, îndată ce și-a format cabinetul să numească prefecți români în fruntea județelor unde *majoritatea locuitorilor* este românească. Cu acești prefecți români să se facă alegeri în așa fel ca deputații ieșiți din acele alegeri să fie *adevărații reprezentanți ai poporului român din Ungaria* și să poată reprezenta cu fidelitate pe toți românii la o adunare națională a românilor din Ungaria ce s'ar convoca după acele alegeri. Având în vedere primejdia *revoluției iminente*, l'am sfătuit pe Károlyi să procedeze cât de urgent la îndeplinirea celor propuse de mine pentruca adunarea națională a românilor să se poată convoca cât de repede, unde se va decide ce vor face românii în cazul când războiul se va termina“.

Interesante, foarte interesante amintirile dlui Goldiș; ele vin să confirme întru totul spusele noastre de altădată, și reușesc să ilustreze de minune starea de spirit cu care s'au apropiat de ideia României întregite, o seamă dintre conducătorii poporului ardelenesc. La epoca despre care vorbește dl Goldiș, Austro-Ungaria era definitiv înfrântă și războiul pentru care sângerase atât de greu România, era câștigat.

Budapesta se vedea invadată de soldații cari năvăleau în dezordine de pe front, după ce lepădaseră armele; trupele aliate se iviseră, mântuitoare, pe câmpia Dunărei, și zorii eliberării Ardealului mijeau, strălucitoare, dinspre Răsărit. Guvernanții dela Budapesta făceau atunci eforturi supra-omenești, pentru a scăpa ceea ce se mai putea scăpa. Contele Károlyi era acela care nădăjduia să păstreze integritatea Ungariei, și opinia publică maghiară se mărturisea atât de naivă, încât să creadă că demonstrațiile „filo-franceze“ de ultimă oră ale excen-tricului magnat ar fi putut îndulci soarta învingătorilor. (Dl Goldiș cunoștea, desigur, toate aceste fapte, căci el însuși o spune: revoluția era iminentă). În asemenea împrejurări, fruntașul partidului național s'a grăbit deci să dea *sfaturile* sale contelui Károlyi, învățându-l spre binele Ungariei, cum să procedeze când va veni la guvern. Și iată deci care a fost soluția sa:

1. Contele Károlyi să se îndure și să numească, *numai* în județele cu majoritate românească, prefecți români. (Cari puteau să fie totuș, oameni foarte devotați Budapestei, ca de pildă renegatul Siegescu, colaboratorul de azi al lui Horthy).

2. Cu acești prefecți (apreciați finețea: *cu* acești prefecți) să se facă alegeri parlamentare, conform legilor electorale maghiare.

3. Reprezentanții aleși astfel, să hotărească apoi, „ce vor face românii“.

Era, cum se vede, o rețetă foarte favorabilă pentru Ungaria și e de mirat cum contele Károlyi n'a acceptat-o. Dl Goldiș se arăta destul de modest. În momentul când destinele Ungariei se pecetluiseră pe câmpul de luptă, când guvernul din Budapesta se sbătea în ghiarele disperării, când cel din urmă țaran din Ardeal înțelesese că ceasul Unirei bătuse însfârșit, dl Goldiș dădea lecții contelui Károlyi cum să facă alegerile în Ardeal, păstrând calitatea sa de prim-ministru al Ungariei. O parte din binevoitorii comentatori de acum ai acestor mărturisiri inoportune, cred că era vorba de mult cântata *autodeterminare*. Inșuș acest cuvânt sună straniu, pentru a caracteriza momentul culminant în care jertfa celor opt sute de mii de morți ai României libere își găsea în sfârșit răsplata triumfului așteptat. Dar, oricum, va recunoaște fiecare, că o asemenea „autodeterminare“ reallzată sub oblăduirea administrației contelui Károlyi, în cadrele statului maghiar, nu putea să țințească mai sus decât la o palidă autonomie în județele „cu majoritate românească“ adică *tocmai atât cât făgăduia... legea naționalităților lui Francisc Dedk, din 1867.*

Iată, cum se verifică în cele din urmă toate adevărurile, și cum apare de clară destăinuire făcută de dl Octavian Goga, care a arătat în paginile acestei reviste, cum dl Goldiș declarase încă din 1914, la București, că ținta politicii sale nu e Unirea, ci autonomia Ardealului, acesta fiind programul mărturisit al partidului național. Evident, dl Brauer dela *Adevărul* găsește astăzi că dl Goldiș nici nu putea vorbi contelui Károlyi decât așa cum a vorbit, pentru că se găsea la Budapesta, pentru că actul revoluționar care, pe baza principiului de autodeterminare urma să despartă Ardealul de Ungaria nu se produsese.

Încă, și, însfârșit, pentru că, nu se putea cere atunci mai mult (dela contele Károlyi) decât dreptul românilor din Ardeal de a hotărî singuri de soarta lor. Chestiune de apreciere. (Poate că dl Brauer ar fi fost mai modest, și n'ar fi cerut nici atât.) Noi am spune însă că d. Goldiș putea să facă în orice caz un lucru: putea să se găsească altundeva decât la Budapesta, și mai ales, putea să nu vorbească deloc. Nu era nicio grabă să devină, tocmai în acele zile, consilierul atât de binevoitor, al noului prim-ministru maghiar.

Dar, dacă avem dreptul să ne mirăm pentru ce a vorbit d-nul Goldiș, așa cum a vorbit, în Octomvrie 1918, cu atât mai mult ni se cade să ne întrebăm: *cu ce scop repetă acum aceste lucruri?* Ce-l îndeamnă oare să spună azi ungarilor din Ardeal, — și încă într'o gazetă de-a lor, — cât de moderate erau pretențiile sale de atunci? Ce-l face să desgroape gentilețea arătată contelui Károlyi? Poate incidentele petrecute la câțiva kilometri de Arad... Poate memoriul lui Horthy, adresat Ligei națiunilor. Poate propaganda maghiară în străinătate. Poate frământările fasciștilor lui Héjjas... Cine știe?

* * *

Nu e treaba noastră să găsim un răspuns la aceste legitime întrebări. Constatăm însă că politica nechibzuită de știrbire a unității noastre naționale, nu și-a curmat penibilul ecou pe care l'a stârnit dincolo de hotare. La Budapesta, continuă să se culeagă roadele acestei politici. Recolta e chiar mai îmbelșugată decât se credea. Luni de-arândul, un întreg partid, pretinzând că reprezintă în mod exclusiv opinia publică din Ardeal, s'a dat la o furioasă agitație împotriva „regătenilor“, a fluturat amenințător lozinca autonomiei, a anunțat congrese revoluționare, transformând chestiunile de familie, cari sunt frământările politice noastre interne, în puncte de sprijin pentru acțiunea dușmănoasă a Budapestei. D-nul Alexandru Vaida a deschis focul, cu formula d-sale separatistă: „Ardealul al Ardelenilor“, care, dacă a fost susceptibilă la început de anumite răstălmăciri, s'a limpezit în scurtă vreme prin proiectul autonomist al d-lui Sever Dan, secretarul general al partidului național, stabilindu-se condițiile unui adevărat dualism între Ardeal și restul țării, precizându-se trei instituții comune: finanțele, armata și diplomația. S'a prezentat apoi d-nul Iuliu Coroianu, părintele sufletesc al d-lui Iuliu Maniu, cu profeția sa *à rebours*, mărturisind solemn că Ungaria nu s'ar fi desmembrat dacă se acorda românilor autonomia Ardealului. Anamite gazete dela București ridicau sperietoarea cu „revizuirea“ hotărârei de Unire, iar ziarul *Patria* împingea îndrăzneala până la a afirma, cu prilejul unei alegeri parțiale de senator, că cetățenii n'au votat acolo cu reprezentantul partidului național ca acesta să meargă în Parlament, — ci ca să se ducă la Alba-Iulia!... În sfârșit, refuzând să ia parte la încoronare, și strigând pretutindeni că Ardealul întreg va lipsi de-acolo, acești îndrumători ai opiniei publice dela noi au dat prilej acelor semnificative ședințe din

Camera dela Budapesta, în cari s'a revărsat atât venin asupra Suvranilor noștri și asupra unității Statului român.

Fiecare vorbă nesocotită care se spunea la Cluj, era prinsă cu lăcomie de propagațiștii maghiari, și repezită asupra streinătăței. Fiecare atitudine dușmănoasă care se schița aci, avea darul să întărească speranța absurdă a reînvierei Ungariei de ieri. Până și în gazetele filo-maghiare din Suedia și din Finlanda se poate ceti astăzi, că românii din Transilvania urăsc pe frații lor din vechiul Regat, că România e o țară barbară de care aceștia sunt desgustați, și că pretutindeni în Ardeal se strigă: „era mai bine sub stăpânirea ungurească“! Fără îndoială că și acei unguri cari cred astăzi că „se deșteaptă“, cu firea lor aprinsă și imaginativă iau toate aceste manifestări ale unor greșite lupte de politică internă din România, drept semne sigure că acțiunea lor de „desrobire“ ar fi întâmpinată cu mulțumire chiar de unii fruntași ardeleni, atât de „jicniți“ de guvernarea Bucureștilor.

În orice caz, e limpede pentru oricine, că numai în decursul acestui an, exact decând partidul național a început să se supere pe țară, situația din Ungaria s'a schimbat cu desăvârșire. Fierberea a crescut din zi în zi, ideia de revanșă a devenit tot mai îndrăzneată, propaganda în străinătate s'a intensificat, pumnii strânși au început să se ridice amenințători, și în momentul acesta am ajuns acolo, că guvernul din Budapesta cere, pe față, plebiscit în Ardeal, iar detașamente maghiare încearcă să atace granița noastră apuseană. Toate acestea, fără îndoială nu sunt lucruri îngrijitoare pentru noi. Dovedesc, cel mult, că unii dintre conducătorii vecinilor noștri de peste Tisa nu s'au pătuns încă de implacabila realitate, și că mai visează aventuri, de pe urma cărora tot poporul maghiar va avea mai mult de pierdut. Dar, mai dovedesc și altceva: Că nebunia dela Budapesta a fost mereu încurajată, în mod indirect, de acțiunea de desagregare, dusă de partidul național din Ardeal.

Sunt oameni cari cred că acum, odată cu „descălecarea“ acestuia la București, s'a încheiat și cu nesocotința „regionalismului“. Se vede că o nouă educație cetățenească nu se face printr'o singură învoială pe hârtie. Iată, cazul d-lui Goldiș ne arată că răul, mult mai adânc, a prins cel mult o pojghiță înșelătoare. Fruntașii partidului național fac și astăzi gesturi, sau țin și astăzi un astfel de limbaj, încât aduc apa la moara vrăjmașilor noștri.

Lupta începută de noi aici, nu s'a încheiat, din nefericire. Ideia unităței a triumfat în unele locuri numai la suprafață. Din fundul sufletelor otrăvite de străinism, tot se mai ridică din când în când miasme antipatice, — față de cari e nevoie de o hotărâtă operație de purificare, pentru înlăturarea tuturor acestor agenți turburători ai vieței noastre naționale.

ALEXANDRU A. HODOȘ

Orfanii de războiu

— O mare chestiune națională în părăsire —

Am cetit într'un anuar editat de Ocrotirile sociale, că numărul orfanilor de războiu se cifrează în România la 350 mii.

Dintre aceștia de abia 20 mii au putut fi așezați în diferitele institute ale statului, ceilalți sunt lăsați în îngrijirea mamelor, a rudeniilor sau a particularilor, cu o pensie conformă bugetului. Înțeleg această îngrijire și sigur că toată lumea e recunoscătoare Ocrotirilor sociale, în special diferitelor asociații de femei, cari au căutat din primul moment, să ușureze soarta acestor nenorociți și să le aline suferințele în cadrele posibilității omenești. Ceace nu înțeleg este, că întreaga chestiune este tot în stadiul începutului, are încă și astăzi după șase ani tot caracterul de caritate omenească, deși cei 350 mii orfani ar fi trebuit să trezească în societate și alte sentimente, decât acele ale milei. Căci oricare ar fi efortul, pe care îl face statul și societatea pentru a ușura situația orfanilor, el nicicând nu va ajunge măsura, ca să mulțumească barem în parte pe cei vizați.

Astfel, orfanul va fi nevoit să-și meargă drumul său special, drumul copiilor nimănu, căutând să-și asigure bucata de pâine cum poate și de unde poate.

Este o veche vorbă românească: „Nu doresc să te bată lacrimile orfanilor și blestemele văduvelor“. Rămas fără sprijin, fără nimeni pe lume orfanul caută a se ocroti la rudeni, la cunoscuți, sau la oameni milostivi, cari dacă la început au toată dragostea pentru un nenorocit, nimeni nu se poate aștepta, ca această acțiune de ordin sentimental să țină pânăce orfanul a trecut peste toate mizeriile și a devenit om de sine stătător. Repeziciunea și cruzimea cu care realitatea trece ușor și degrabă peste efusiunea primă a sentimentului de milă, revine încurând la ogașa obicinuită și face chiar și ca rudenia cea mai apropiată, sau omul cel mai milostiv, să vadă în orfanul ocrotit

nu atât o ființă neputincioasă bătută de soartă, ci un individ, care începe să fie spre greutatea casei sau chiar unul care poate fi exploatat în interesele celui ce-l întreține.

Dar chiar și o astfel de situație este mai suportabilă, decât una care nu e nicicum, iar bietul orfan alungat dela toate ușile caută să-și asigure existența cum poate, ocrotindu-se pe sub porțile oamenilor sau prin locuri necălcate de alții. Din momentul acesta soarta îi e pecetluită. Alungat dintre oameni, scos din societatea ordonată, instinctul de conservare îl împinge înspre o altă societate, a celor ce sunt ca și el, exilați dintre oameni și cari ca și el se ascund de lumina zilei, așteptând întunerecul, elementul potrivit pentru ocupațiunea lor. Ajuns în societatea aceasta, pentru nefericitul copil nu mai este reîntoarcere.

Mai rămâne să facă prima cunoștință cu jandarmeria sau cu închisoarea, ca să fie de aici încolo bun tovarăș al celor în a căror societate s'a refugiat.

Nu mai puțin de plâns este și soarta celor ce sunt prin sate, deși prilejurile unei decăderi morale, nu se îmbie la toate colțurile, cum aceasta se face în orașele mari.

Este evident, că și aci duhul de exploatare prevalează și, de abia ajunge orfanul la anii când poate lucra ceva, e scos sluguliță, trimis cu mieii în câmp, unde ploile și viforile îl bat de cu primăvară și până toamna târziu.

Școala de abia dacă o cunoaște, medic este tatăl ceresc, care ține și vindecă pe toți. Trece un an după altul și dacă acest fel de oameni reușesc totuși să se sbată prin lume să se scuture de robia miluitoare a tuturor, văd în toți tirani și exploataitori ai brațelor lor își deplâng soarta crudă, și eventuala moștenire părintească evaporată prin mâinile tuturor fără ca în schimb să li se fi dat ceva care să-i facă capabil de a se afirma în societate și a se considera de membru folositor al aceleia.

Desigur, că nici statul, nici societatea nu poate fi făcută responsabilă pentru o astfel de situație. Un rău își are întotdeauna cursul său și dacă se fac încercări de însănătoșare, de canalizare, nu poate fi un rău nicidecum suprimat sau distrus pe deantregul.

* * *

Din cele câteva considerațiuni rezultă că felul cum se face ocrotirea orfanilor de războiu nu va aduce roadele așteptate nici pentru orfani nici pentru societate. Orfanii scoși la vrâsta când pot să lucreze ceva, vor rămânea fără o ocupațiune determinată, vor fi exploatați de toată lumea, și la urmă o parte dintre ei vor deveni haimanale sau ființe periculoase, ceeace pentru societate numai de dorit nu este.

Acesta este un motiv, ca statul să intervină și să îndrume ocrotirea orfanilor în făgașul cerut de interesele sociale și naționale ale țării.

La vârsta de 12 ani, când lumea e bună bucuroasă că a scăpat de îngrijirea orfanilor și îi aruncă pe piață, ca să-și găsească vre-o

ocupațiune, statul e dator să-i strângă în instituțiunile industriale ale sale, existente sau *create anume*, și să le dea o meserie, după care să poată trăi. Din adins accentuez, că în instituții create anume, căci nu mă gândesc la cei 20 mii, cari sunt la adăpost în astfel de instituții, ci la cei 330 mii, cari ar trebui să fie toți acolo. Căci, cei 20 mii cu siguranță că nu vor putea preveni primejdia socială, pe care o reprezintă ceilalți 330 mii, rămași fără instrucție și fără ocupațiune.

Credem că reforma agrară este mijlocul cel mai potrivit, ca să se poată deslega o chestiune atât de importantă. Cu împărțirea domeniilor de tot soiul, rămân fără stăpân și fără destinațiune mulțime de clădiri economice, cari mai ales pe câmpie iau înfățișarea unor orașele.

* Dacă acestor clădiri economice, nu li se dă o destinațiune grabnică, vor deveni sau prada speculatorilor sau vor fi vândute de proprietar ca material și șterse de pe fața pământului, unde au existat. Dat fiind că aceste clădiri de neînsemnate transformări ar putea servi de ateliere și internate pentru mii de copii, ar reveni statului sarcina, ca pe aceste să le amenajeze și înzestreze cu diferitele mașinerii și material pentru noile școli. Spesele statului ar fi însemnate în anul I și II, s'ar reduce simțitor în anul al treilea și ar înceta în anul al patrulea.

Școala prin angajamente și întreprinderi și-ar asigura existența de sine, făcând și însemnate economisiri, pe cari le-ar putea întrebuința pentru amenajări, ridicarea de noi școli ori chiar venind în ajutorul elevilor, cari scăpați din institut ar voi să-și înceapă meserii cu meșteri de sine în vre-o localitate.

Câte-va instituții de felul acesta și chestiunea orfanilor de războiu ar fi deslegată pentru totdeauna. Iar statul nostru ar fi creat astfel de instituții, cari s'ar întreține din producția și munca lor, asigurându-și existența. O școală similară înființată în Viștea, jud. Făgăraș a putut să realizeze în anul al doilea de existență, 40 mii lei venit din lucrările celor 40 băieți, făcute pentru particulari și pentru piață.

* * *

Pentru Transilvania întregă chestiunea mai are și o lature națională, în afară de cea socială.

Poporațiunea orașelor și în special cea purtătoare de industrii și meșteșuguri este în majoritate neromânească. Și dacă chestiunea secuiească nu ne atinge mai deaproape, trebuie să ne dăm seamă că chestiunea maghiară, care se razimă pe puternice orașe create cu mijloace artificiale, prin înlesnirea acesiunii coloniilor aduse și exclusivismul „cehurilor“ (breslelor), cari nu admiteau pe români, ca să învețe și deprindă meșteșugurile, — ne interesează foarte de-aproape. Sigur, că în orașe nu vom putea pătrunde exclusiv prin funcționărima și miliție — o poporațiune trecătoare. Ceice vor pătrunde cu adevărat în aceste monopoliuri ale străinismului vor fi meșteșugarii eșiți din asemenea școli, singurii chemați a se stabili pentru totdeauna în orașe și

a lua cu succes concurența cu elementele neromânești, prin muncă, stăruință și cinste.

Iată pentru ce problema orfanilor de războiu pentru acest colț de țară este și o chestiune de existență națională. Ocârmuirea ar fi trebuit să-și dea seamă de mult asupra importanței acestei chestiuni și să caute a-i da soluția pe care o așteptăm cu toții. Va face mai mult bine fărăi decât prin deschiderea celor zece licee, fără profesori, fără buget și fără perspectivă, și ar da dovadă că înțelege să concentreze toate forțele sale pentru a deslega dincoace de Carpați chestiunea națională, nu atât prin legi speciale și ordonanțe supărătoare, ci prin avântul ce-l dă energiilor maselor și prin îndrumarea educației generațiilor de astăzi. Munca, priceperea și patriotismul acestora va fi chemat să desăvârșască opera, a cărei temelie rămâne tot — școala.

Dr. OCTAVIAN PRIE

Țăranul cumpără coasă

— Traducere din Coloman Mikszáth —

Am fost martor deunăzi când moș Grigore Ciomac a intrat în magazinul de fierărie.

— Noroc și sănătate!

— Ce poftiți?

— Ne-ar trebui o coasă.

Negustorul sare și-i așează dinainte o grămadă de coase. Moș Grigore chiorește la ele cu dușmănie.

— Mie-mi trebuie cu semnul tunului, — zice cu dispreț privind înlături.

Negustorul pune la loc coasele marcate cu efigia taurului și scoate câteva cu marca florită.

— S'or fi prăsit mai multe de astea... — aruncă vorba peste umăr clientul.

Negustorul plin de răbdare îi aduce toate coasele care poartă eticheta tunului.

Ochii lui Grigora Ciomac alunecă deasupra tuturor, dar pentru o lume nu s'ar atinge de ele. Incepe să se scarpine în cap.

— Mai este vre-o supărare?

— Parcă la urma urmei tot aș vrea să le văd pe ale cu tauru'...

Ce era de făcut, i-au adus iar coasele de adineaori. S'ar părea că și moș Grigore s'a cam rușinat puțin, fiindcă pune mâna pe una mai mult așa la întâmplare...

Mai întâi închide ochiul drept și-o judecă așa, închide apoi stângul, în vreme ce ia coasa orizontal, o coboară încet cu vârful, o ridică în urmă deasupra capului și, de desuptul ei, clipând din gene prelung se rostește plictisit:

— Cât face?

— Doi florini.

— Coasa asta? — întreabă cu batjocură. Nu se poate. Cum adică, coasa asta?

O întinde pe tarabă și trage o linie cu mâna în aier acolo unde vine coada, cumpănind cum are se iese gata. Iși prelinge apoi degetul cel mare dealungul tăișului de amândouă părțile, o atinge în

patru-cinci locuri cu încheietura degetului arătător, în urmă o lasă jos pe pământ și-o îndoaie în genunchi.

— Hâm... De... Adevărat, doi florini coasa asta? Negustorul se jură că n'o poată da mai ieftin. Cam tot atât îi vine și lui.

— Știi, domnule, că nu-i bine arsă...

— Coasă englezească, cea mai prima...

— Pe mine nu mă prostește nime, asta-i bătută dintr'o coasă veche.

— Marfă bună bădicule, ține până la moarte.

— Dacă nu se știrbeste, — aduce vorba răsând moș Grigore.

— Așa coasă n'ai mai avut dumneata.

— Cum, eu? Ce mă crezi, domnule?

— Uite ce coasă, poftim uită-te la ea.

— Să mă uit? Ce să mă uit? Coasă, coasă. Toate coasele una ca alta. Ba nu mă uit deloc. Care-mi cade'n mână, tot atât. De aceia, știi, spune drept cât ceri pe ea, că am treabă în târg și mă 'grăbesc.

— Am spus odată, doi florini!

— Bine domnule, cum te iartă Dumnezeu? Doi florini pentru o sculă ca asta. De-aș ști măcar ce-i de capu' ei.

la din nou în cercetare coasa, o învârtește, se cărăbănește din loc și iese cu ea afară pentru mai multă lumină. Din prag strigă:

— Pălăria mi-am lăsat-o înăuntru.

Afară joacă razele soarelui pe lama de oțel și strălucesc sglobii pe metalul vinețu. O aduce la gură, suflă pe ea și așteaptă cu temei să vadă ce petec s'a aburit din răsuflare și cum se trage de repede. O atinge apoi ușurel de caldarâm.

— Sună ciudat de tot, — mormăie, — și se întoarce în prăvălie tot cu gândul asta: Știi că nu-mi place cum sună. O dai, domnule, cu un florin și optzeci de creițari, ori n'o dai?

— Hai noroc, mai las o pițulă. Ia-o cu una' nouăzeci.

— Nu se poate, nu face. Mă blestemă copiii. Dă-o așa.

— Mai jos n'o dau.

— Atunci sănătate bună.

Pleacă, dar numai până la mijlocul străzii, de acolo se întoarce redede și mai face o întrebare:

— O dai, ori n'o dai?

— N-o dau.

Moș Grigore mișcă din cap tulburat și învârtește pălăria unsuroasă între degete.

— Om așa tare la suflet ca dumneata n'am mai văzut, de când m'am pomenit. Știi ce, domnule? Pune coasa asta la o parte, pune-o aici în colț. Să-mi mai trag seama o leacă...

Peste un ceas bun se întoarce cu un alt tovarăș.

— Am venit, — face ștergându-și broboanele de pe frunte, cu văru Ștefan din Dorojma. Ar cumpăra și el o coasă, ne-am gândit așa, că dacă luăm doi, atunci vine mai ieftin...

— Mai ieftin n'o dau... Ți-am spus de-o sută de ori.

— Domnule, fă-ți bine socoteala, n'o lua repede.

— O vorbă ca o sută.
— Nu lași? — sare furios.
— Nu las, — răspunde cu hotărâre negustorul.
— Atunci eu ce să zic? adaugă pe un glas mai împăciuitor.
— Zi ce poștești, eu cu dumneata nu mai vorbesc.
— Iaca... Păi nu! Dintr'odată așa cu supărare. Dacă nu mai vrei cu vorba, atunci adă'ncoace palma.

Moș Grigore cu veselie bate în palma negustorului.

— S'a făcut târgu'... Cui îi pasă să-i pese!

Incet și ceremonios începe să-și descheie nasturii dela pieptar, fără ca o clipă să piardă din vedere colțul unde stă răzimată coasa ce-a cumpărat.

— Stai, stai, — îi fulgeră deodată prin minte, — parcă ar fi mai strâmbă și mai mică coasa asta!

Cu-o căutătură speriată examinează întreg personalul din magazin. Apucă apoi coasa dintr'una și-o măsoară după greutate.

— Asta-i altă coasă, — isbucnește întunecat, — ori-ce să fiu, asta nu-i coasa mea.

Și grăbit își încheie din nou țintele de cositor dela șerpar.

— Cum să nu fie coasa dumitale? Ce fel de vorbe sunt astea moș Grigore, vrei să mă scoți din țâțâni?

— Păi, nu... da... vezi, cine dracu m'a dus de-aici? Eu sunt, de vină. Iaca... acum ce să fac?

— Dar dacă-ți spun că-i coasa dumitale.

— Cum s'ar zice a mea? Am și eu doi ochi buni...

I-i mângăie dosul cu degetul, o îndoiște în genunchi, o bate, o scoate din nou la stradă, o atinge de caldarâm, o suflă, o învârtește, și se întoarce supărat.

— E altă coasă! Nu dau pe ea mai mult de patru zloți răi...

— Nu face glume! Dacă nu-ți place coasa, toate sunt aci, alege alta.

— Prostia asta n'o fac să iau acum toată treaba dela început. Să rămâie tot asta, dar pe-un preț de omenie, cu cât face mai puțin.

— Acum, nici o vorbă mai mult.

— Cum? Adică că să rămân de pagubă? Bine. Și zi te lasă inima, domnule, să-mi iei pe deasupra?

— Plătește, bade, plătește, și nu mai ținea căzanie.

— Bine, — intrerupe cu amărăciune moș Grigore. Să ai dreptate dumneata. Da, știi ce? Hai să tăiem dreptatea pe din două, să nu trag nici eu ponoase. Împărțim c.zece de creițari.

— Nu împart nimic.

— Atunci ține banii. Poftim!

S-a început din nou să-și desfacă pieptarul. Din buzunarul dinăuntru a pescuit cu greu un ciorap și tocmai din fund a scos o hârtie de un florin și-a dat-o negustorului.

— I-i număr și pe ceilalți, numai decât

A căutat în buzunarele din afară, a pipăit și-a tras dintr'unul o pițulă de douăzeci, din cellalt o dutcă de patru.

— Cum adică? Douăzeci și patru...

A cotorosit în buzunar la cioareci și-a mai dat de 33 de creițari — Douăzeci și patru și cu treizeci și trei, fac cinezeci și șapte... Cât mai trebuie?

— Incă treizeci și trei de creițari.

— Atât, — face cu fața blândă, — da' cu greu vor ieși.

Și în vremea asta cu privirea potolită, nevinovată, știricește în ochii negustorului.

— Hop... adică, nu... Stai... așa...așa... Unde i-am pus? Ce crezi vere Ștefane? Așa... aici în colț la năframă.

În adevăr în colțul năframei albe de in mai era legată o pițulă de douăzeci.

— Asta-i sămânța, domnule dragă, — zice cu duioșie — de unde nu-i nici Dumnezeu nu cere.

— Incă treisprezece creițari, — zorește fără milă negustorul.

— Nu-o mai lungi, domnule, las'o încurcată! Și așa am luat o coasă mai rea decât îmi trebuia. Ș-apoi vezi nu mai am nici un ban. I-am lăsat toți la căruță în sarică, nu vei pofti acum să fug așa departe pentru câțiva creițari. Lasă că-i împlinim de altdată...

— Mie îmi trebuie banii toți. Du-te după ie, coasa nu fuge de-aici.

La vorba asta însă pe moș Grigore l-a apucat fiera :

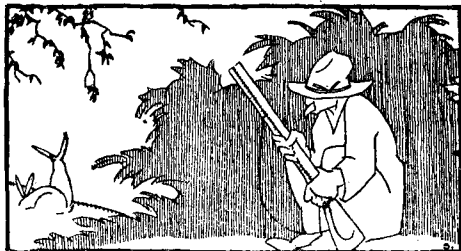
— Ce? N-am eu nici atâta omenie? Din moși strămoși au fost jurați în casa mea, înțelegi dumneata? Mie nu-mi trebuie milostivenie dela nime. Nu sunt scos din gunoi. Ian svârle-i vere, ai treisprezece creițari?

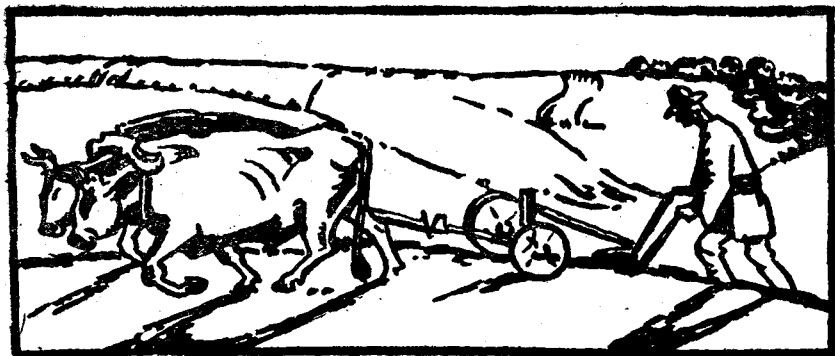
Ofensat, moș Grigore și-a luat coasa. — Hai să plecăm...

În ușa prăvăliei însă a întors capul cu bucurie, făcând cu ochiul, a smâncit odată din umăr și fluturând coasa triumfător, oprindu-se o clipă, a strigat din prag cât l'a luat gura :

— Atâta însă îți pot spune, jupâne, că asta a fost coasa cea mai bună, celelalte nu plătesc o ceapă degerată.

PETRE CIUCEANU

Problema reparațiilor

— In jurul sancțiunilor franceze împotriva Germaniei —

Franța se găsește astăzi în fața unui hotărîtor impas. Sunt în viața popoarelor momente grele, cari, asemenea unor răscruci, cer imperios alegerea unui anume drum. Și care va fi oare drumul cel drept, cel bun, cel mai lipsit de primejdii și de greutate?

Războiul a cerut tuturor, învingătorilor ca și celor învinși, jertfe uriașe. Jertfe morale și jertfe materiale, vieți de oameni și bogății imense au fost sacrificate pe altarul lui. Țară cu o populație în descreștere, Franța a pierdut numărul cel mai mare de oameni tineri dintre toate țările cari au luptat. Departamentele cele mai bogate în mine și în industrii au fost pustiite de viforul războiului. Viața economică a fost astfel profund zdruncinată prin cheltuielile atât de mari pentru ajutorarea aliaților mari și mici, Franța a împrumutat zeci de miliarde Rusiei, și a răspuns fără șovăială la chemarea tuturor tovarășilor ei de luptă. Atunci când Statele Unite nu intraseră încă în rândul aliaților, și când Anglia împrumuta cu nesfârșit de multe restricții și garanții, Franța a dat totul dela ea. Dar oricât de mare era bogăția ei, ea a trebuit să se împrumute la rândul său. Și astfel Republica e azi debitoarea Angliei și a Statelor Unite, chemată a-și plăti marile cheltuieli ale războiului, atunci când Rusia sovietistă nu recunoaște obligațiunile regimului țarist, când de-asupra orientului apropiat planează încă un mare semn de întrebare, și când moneda franceză este atât de depreciată față de liră și față de dolar.

In această lumină trebuie privită problema reparațiilor. Germania, recunoscută vinovată de marele cataclism al războiului, are să despăgubească în primul rând Franța de pagubele suferite. Germania a subscris la Versailles creanța ce i s'a prezentat, luându-și angajamentul de a achita într'un timp fixat, datoria de război.

Au fost în evoluția problemei reparațiilor momente când se credea că există o tendință sănătoasă pentru înfăptuirea lor. Istoria va rezerva un loc onorabil sforțării lui Rathenau, cărora Franța a răspuns cu concesiuni și cu adevărate amputări ale creanței sale. Rathenau a fost însă pedepsit foarte aspru de către reacționarii germani, plătind cu viața convingerea sa că Germania trebuie să facă tot ce-i stă în putință, pentru a repara ruina războiului.

Câțiva ani de târgueli și de tergiversări ne îngăduie astăzi să desprindem ideea care din primul moment a călăuzit pe politicienii dela Berlin: „cu orice preț, a nu plăti“. Cine a urmărit toate fazele prin care din 1919 și până azi, au trecut reparațiile germane, își va reaminti cum fiecare notă de plată trebuia să fie precedată de către un ultimatum, și urmată apoi, în ora supremă de o ofertă germană care tindea să reducă cât mai mult din ceia ce se cerea.

Sistemul acesta de sabotare a reparațiilor a înregistrat și el anume succese: cum totdeauna Berlinul, chiar când nu dădea nimic, afirma în mod solemn intențiunea sa de a plăti totul, Francezii au căzut mai multe ori victime duplicității germane. Guvernele s'au succedat mereu la Berlin, căci fiecărei presiuni aliate, se răspundea cu o schimbare de regim. Era și acesta un sistem de tergiversare, prin înlocuirea negociatorilor, cari fiecare aveau câte o soluțiune nouă, dar nici unul o ofertă precisă de realizat.

În ziua armistițiului, Germania ar fi dat oricât și orice i-s'ar fi cerut în fața amenințării de a vedea armata franceză la Berlin. Lloyd George și Wilson nu au lăsat însă pe francezi să-și culeagă roadele victoriei lor. Pacea s'a încheiat astfel, fără ca Reichul să fi dat alte garanții decât acelea ale semănăturii puse pe tratat.

Franța la rândul ei se găsea în fața celor mai grele probleme financiare. Budgetul era mereu deficitar, întrucât cheltuielile de restaurare a regiunilor devastate se făceau în contul așteptatelor rate ale reparațiilor. Momentul critic se apropia, când orice echilibrare a budgetului devenea imposibilă, dacă creanța germană nu putea deveni o realitate.

Franța lui Poincaré s'a hotărât atunci să-și valorifice drepturile sale, chiar singură la nevoie, și prin orice mijloc. Guvernul dela Paris cere înainte de toate garanții reale. El nu mai acordă nici un termen de amânare, dacă Reichul nu va garanta în mod efectiv și real, solvabilitatea sa. Sancțiuni imediate erau fatale, în cazul unui răspuns nesatisfăcător al Germaniei.

Ce a urmat, este foarte viu în mintea celor, cari au privit la acea imensă catastrofă financiară a Germaniei, la ruina monedei sale, care vertiginos pleca pe calea urmată de coroana austriacă.

Ar fi trebuit, ca imperiul să strângă toate energiile și să le pue la lucru în virtutea unui program bine stabilit: trebuia înainte de toate convingerea și hotărârea cinstită a guvernanților de a face orice sforțări pentru a răspunde obligațiilor contractate, în măsura adevărată a posibilității lor de producțiune a Germaniei. Și în al doilea rând, trebuia o solidaritate perfectă în colaborarea tuturor forțelor vii ale națiunii.

Pilda Franței dela 1870 era pentru Germania din 1919, cea mai bună lecție de istorie. Cu cât încordarea era mai puternică și rezultatul mai mare, cu atât sarcinile erau să apese mai puțin timp asupra țării.

Germania însă nu a avut nici voința cinstită de a plăti, nu a înfăptuit nici cea perfectă solidaritate în sforțarea comună a tuturor. Din ceasul semnării tratatului dela Versailles, toți oamenii politici ai Reich-ului au declarat că se cere Germaniei o imposibilitate. Partide politice au înscris în programul lor revizuirea tratatului de pace, iar profesorii germani au inventat formula caracteristică a „desfacerii de Versailles“. (Entverseillung).

În ce privește colaborarea forțelor productive ale țării ea nu a existat nici un moment. Marea industrie s'a desolidarizat dela început de restul națiunii. Ea avea totul de câștigat din situațiunea financiară actuală, speculând asupra depreciațiunii mărcii și inundând piețele externe cu produsele sale.

S'a desfășurat astfel o vastă speculație a capitalului asupra salariatului. Și deși poporul german, e un popor de muncitori industriali, a suportat ca munca lui să îmbogățească pe patronul care nici în timpuri normale nu fusese atât de îmbelșugat.

Franța vedea însă belșugul mării industriei, și cu drept cuvânt numai pe acela. Ea nu putea admite ca mării vinovați și mării „profitori“ ai războiului să nu contribuie la plata datoriei reparațiilor. Ea credea, că toate legile morale sunt alături de ea, când înțelegea să pretindă cu orice preț despăgubiri și refacerea regiunilor devastate.

Prăbușirea mărcii a fost ceva prevăzut de toți. Germanii își dădeau seamă că politica lor negativă față de intransigența Franței va produce catastrofa. Și deși o vedeau, nimeni nu a încercat să o împiedice.

Mulți s'au resemnat la prăbușirea care avea să vină; alții au dovedit-o ca pe ceva necunoscut care putea să schimbe situația. Unde începe însă „dolul“ escrocheria cea mai mare din lume cum îi spun francezii, este în atențiunea vădită pe cari anume cercuri financiare și politice au avut-o de a contribui la această prăbușire care trebuia să reducă la nimic valoarea mărcii.

Germania astăzi nu mai are o monedă care să reprezinte o valoare cât de relativă, și orice formulă de stabilizare nu mai poate da viață mărcii care a trecut de acum alături de asignatele revoluției franceze. Falimentul cu care politicianii dela Berlin amenințau Franța, dacă nu este încă o realitate, bate însă la porțile Republicii germane.

Și ce face Europa?

Franța înțelege mai puțin ca oricând să cedeze ceva. Relei credințe germane, ea răspunde cu intransigența absolută și cu hotărârea irevocabilă a aplicării sancțiunilor la scadența primei rate ce trebuie plătită. Formula lui Poincaré e simplă și lapidară: „Plată sau garanții reale, pe cari dacă nu ni le dau de bunăvoie, le vom lua cu forță“.

Anglia încearcă să găsească o nouă formulă de amânare sau un

compromis acceptabil. Ea sfătuește Franța să admită o reducere a creanței germane și să consimtă la un nou moratoriu.

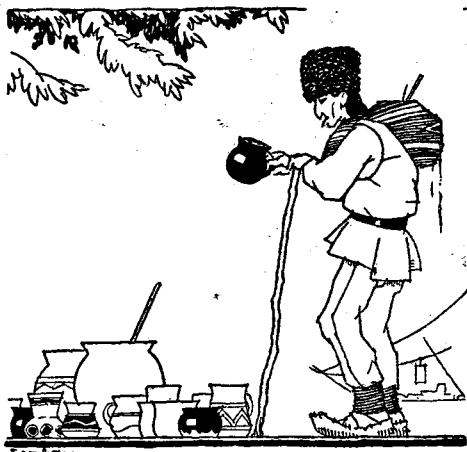
Conferința dela Londra s'a terminat însă, fără nici un rezultat. Poincaré declară că relațiile dintre aliași sunt atât de bune, încât acțiunea separată a Franței, nu va aduce nicio umbră înțelegerii care domnește.

Viitorul începe să se desprindă însă din ce în ce mai întunecat. Franța întreprinde singură o politică de sancțiuni. Conducătorii ei au căpătat convingerea că chestiunea reparațiilor, apasă ca o fatalitate asupra țării lor.

Și poate că oamenii politici dela Paris să aibă dreptate. De câte ori Franța a cerut aliașilor ei să-i garanteze integritatea hotarelor sale, aceștia s'au mulțumit să dea asigurări platonice. Nici Anglia nici America nu au vrut să se angajeze în fața viitorului. Franța este deci singură. În fața acestei realități ea trebuie să se pregătească cu un ceas mai de vreme, să înfrunte Germania care renaște. „Intr'o viață de om, a zis Clémenceau în America“. Franța a fost invadată de două ori generația de mâine are drept să fie apărată de o asemenea nenorocire.

Sunt fatalități ale istoriei cari apasă veacuri dearândul soarta popoarelor. De astădată soarta Europei și a lumii întregi, depinde de rezolvirea marilor probleme ale păcii. — Războaiele sunt de acum generale, și progresele științei reduc în fiecare zi distanțele și timpul. Pe Rin nu se hotărăște numai pacea Franței, ci pacea tuturor.

VINTILĂ PETALA

Politica culturală

În foarte multe privințe se pot deosebi diferitele curente cari își croiesc drum în clipa de față, în mijlocul opiniei publice românești. Rămâne totuși o problemă asupra căreia nu mai încap nicio divergență de păreri și care nu îngăduie nicio zadarnică discuție: aceasta este *restabilirea culturii naționale, în nouile provincii ale României*. Mai mult de cât atât, nu cred că exagerez afirmând că astăzi, când suprema noastră ținută este întărirea temeliei sufletești a Statului românesc, cea mai însemnată piedică din drumul tuturor rămâne această neplăcută moștenire intelectuală, întipărită pe solul nostru de influențele silnice ale unor civilizații străine. Stăruitoarele încercări de de-naționalizare prăvălite asupra sufletului românesc în Austro-Ungaria și în Rusia de ieri, n'au isbutit să zdruncine fondul rezistenței noastre de rasă, de vreme ce poporul nostru a rămas strâns legat de tradițiile sale, dar nici despre o dezvoltare normală a culturii românești în aceste ținuturi n'a putut să fie vorba, atunci când stăpâniri vitrege nouă nu se gândeau decât cum să ne rusifice, sau să ne maghiarizeze mai repede.

Avem deci de recâștigat, tot terenul pierdut până acum. Stânjeniți în creșterea lor firească, siliți să intre în Universități îmbibate de un spirit ostil neamului nostru pentru a se hrăni cu pâinea otrăvită a cărților străine, lipsiți de instituții culturale cari să-și poată întinde pretutindeni activitatea lor luminătoare, hărțuiți și pedepsiți de autorități, dar mai ales despuiți de orice ajutor din partea Statului, românii din ținuturile înstrăinate au sosit în casa României întregite cu tot avântul conștiinței lor naționale, dar și cu aceste resturi inoportune ale unor vremuri de apăsare. Nimic mai firesc decât dorința de a recâștiga un echilibru normal, și de a ridica, înfârșit, cultura națională, la înălțimele pe cari cu drept cuvânt le poate râvni. Sarcina aceasta, prea grea pentru umerii slabi ai inițiativei particulare, cade aproape întreagă pe seama Statului, impunându-i o adevărată *politică culturală constructivă*, menită să netezească nedreptățile, să împlinescă scăderile vremurilor de robie, să restabilească forțele reale în făgașul lor adevărat.

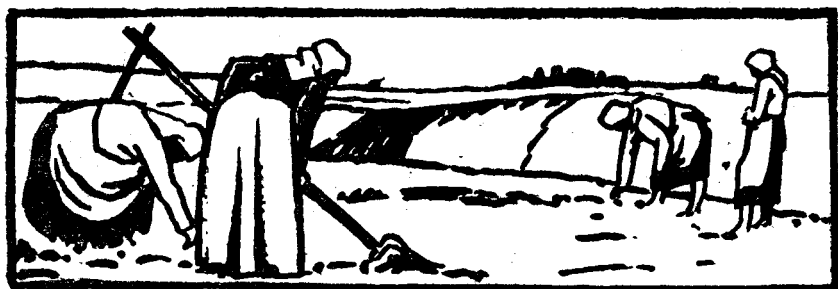
Guvernele noastre ar trebui să urmeze în această privință un adevărat plan de luptă, un program activ de intervenție făcând toate jertfele și închinându-și toate eforturile pentru a tăia cât mai repede acest nod gordian al unificării noastre sufletești. Pe vremea fostului guvern Averescu, se făcuse unele începuturi promițătoare. Teatrul național din București a trimis atunci în turneu mai multe echipe de actori de seamă, cari au reprezentat în teritoriile alipite piese alese din marele repertoriu românesc. Un alt teatru național se întemeiasă la Chișineu. Nenumărate biblioteci populare s'au dăruit diferitelor județe. Expoziții de pictură românească au fost ajutate și încurajate. O bogată revistă de propagandă a fost întemeiată pentru preoți, de către ministerul Artelor — care, în trecut fie zis, a ajutat nenumărate alte publicații românești, prea slabe pentru a se susține singure, — și fără îndoială, acest departament nou înființat, având a se lupta și cu greutatea primelor zile de organizare, ar fi făcut din ce în ce mai mult, statornicindu-se un întreg sistem de expansiune culturală, dacă firul abia început n'ar fi fost curmat de venirea la cârmă a partidului liberal.

Din nefericire, noul guvern, asupra căruia planează îngustimea de vederi în această materie a dlui Vintilă Brătianu, a lăsat cu totul în părăsire această chestiune, răpind în primul rând ministerului de Culte mijloacele create de fostul lui titular și absolut necesare pentru îndeplinirea unei serioase acțiuni de ridicare a nivelului nostru cultural. D. C. Banu, s'a mărginit să dea dlui Leonard suma de peste 1 milion pentru o stagiune de operetă la Cernăuți și 700 mii de lei pentru dansul lasciv al „Salomeii“, pe care grațiile ostenite ale dnei Marioara Voiculescu l'a purtat prin pașnicele târguri ardelenesti, — și atâta tot. Nici măcar un clopot pentru o biată bisericuță despoiată de armatele dușmane! Nici măcar o carte pentru o bibliotecă populară dintr'un sat pierdut pe coasta unui deal!

N'au fost liberalii niciodată mari sprijinitori ai culturii, căci niciodată n'au înțeles puterea creatoare a acesteia. Astăzi însă, din nefericire tocmai când ar fi nevoie de mai multă străduință și de mai largă înțelegere a acestor lucruri, politica lor de combinații mărunte și de răsbunări cotidiene nu îmbrățișează nici măcar un colț din marea problemă.

E o tăcere desăvârșită, o inacțiune exasperantă. Stăm în fața acestei situații, clătînând cu durere din cap și așteptând zile mai bune.

ION BALINT

Horthy trebuie înlăturat

Din haosul problemelor externe și din incertitudinea care plutește jur-împrejurul granițelor noastre, se desprinde din timp în timp, și se face auzită cu o puternică rezonanță, până în cele mai îndepărtate colțuri ale Europei, larva gălăgioasă a minusculei vietăți maghiare: Ungurii se agită, Ungaria nu vrea să se astâmpere.

Pe toate căile și prin toate mijloacele de comunicație cari leagă Budapesta cu Bucureștii, ne sosesc indicii din ce în ce mai surprinzătoare, din ce în ce mai precise, de năzuințele pe cari le trăiește astăzi Ungaria. Nu mai e nici o îndoială că maghiarii „se deșteaptă” și că întreaga viață de stat a vecinilor de peste Tisa, este absorbită de această sforțare generală spre zorile unei dimineți pe care ei refuză s'o creadă definitiv pierdută.

O spunem lămurit: nici nu trebuie să ne așteptăm la altceva dela o Ungarie așa cum a fost lăsată să existe la retragerea trupelor noastre de ocupație. Acum încep să se vadă erorile; dar cine va recolta oare fructul lor? Iată întrebarea chinuitoare.

Firește, nu suntem în situația ca să ne temem de o Ungarie agresivă, oricât de deșteptată sau deșteaptă s'ar arăta ea. Dar nu e mai puțin adevărat că acest focar de agitații șoviniste la granițele noastre, nu ne poate lăsa indiferenți, și nici nu ne mărturisim oameni lipsiți cu totul de orice îngrijorare.

O telegramă recentă, publicată de ziarele noastre, ne informează că cele trei puteri ale micii Antante au făcut un demers colectiv pe lângă Conferința ambasadorilor, pentru a cere ca Ungaria să fie dezarmată în mod efectiv. „Tribuna” din Belgrad, organul personal al d-lui Passici, ministrul președinte, scrie că mica Antantă s'a adresat și Consiliului suprem, cerându-i ca Comisiunea de dezarmare, care funcționează la Budapesta, să mai rămâie încă un an în acest oraș; cererea e sprijinită pe faptul că Ungaria se pregătește din ce în ce mai mult pentru război. Este probabil ca mica Antantă să intervie direct la Budapesta, solicitând guvernul ungar să disolve toate societățile

particulare sau publice cari urmăresc scopuri iredentiste. Se va cere, mai ales, desființarea „Societății ungarilor cari se deșteaptă” și a organizațiilor fasciste.

O altă telegramă din Budapesta a ziarului vienez „Bécsi Magyar Ujság” spune: „Consiliul suprem a trimis o notă guvernului ungar prin care îi interzice să mai folosească vechia emblemă a țării, care e de natură să jicnească suveranitatea nouilor state ale Europei centrale”.

Pe de altă parte, aflăm că chiar și legitimiștii, al căror reprezentant contele Andrassy ar fi zis: „nu ne vom recuceri patria decât prin spadă” se agită alături de fasciștii cari declară categoric: „Patria noastră tânjește de cinci ani, însă poporul nu înțelege să rămâie sfâșiat în bucăți. Acum a bătut ceasul din urmă ca să ne scăpăm frații din jug și să reocupăm vechia noastră țară”.

Socotim că toate aceste citate sunt suficiente pentru a oglindi starea actuală de lucruri din Ungaria. Nu e o exagerare dacă spunem că Ungaria clocotește astăzi într'un cazan războinic, de-asupra unui foc alimentat cu pricepere de anumiți agitatori interni și de împrejurări favorabile pescuitorilor în apele tulburi ale unui orgoliu național rău înțeles.

Printre aceștia, cel mai de seamă este amiralul Horthy, care continuă încă să joace, cu voință, un rol neprecizat în viața Ungariei. El se consideră ca un fel de locțiitor de rege, ceea ce crează poziției și calității sale o situație de provizorat care, exploatată cu pricepere de numeroși aventurieri de cari e înconjurat, are darul să permanentizeze în spiritul înflăcărat maghiar, ideea de revanșă.

În starea aceasta de provizorat, vedem noi tot răul dela care se alimentează astăzi mințile înfierbântate ale maghiarilor. De aceea, credem necesar ca Ungaria să-și clarifice odată forma de guvernământ. Horthy trebuie să plece și să lase loc sau unui rege, sau unui președinte de republică. Provizoratul acesta nu mai poate fi, în nici un caz, tolerat.

În clipa când Horthy ar pleca, Ungaria, scăpată de aventurierii cari i-au dat teroarea albă, ar putea să intre, în sfârșit, pe calea pașnică a progresului și refacerii pe care-o visează maghiarii. Ea ar putea încăpea, de pildă, sub conducerea uneia din cele două ramuri ale emigranților maghiari, cari, departe de patria lor, mărturisesc o politică din cele mai loiale și mai democratice: Károly și Jaszi de o parte și Garami cu Lovaszy de altă parte.

Până atunci, nimic nu e de făcut pentru îndreptarea stărilor de lucruri din Ungaria. Horthy va continua să domnească pe teroare, să-și facă majorități cu baioneta, și să menție o atmosferă morală protivnică oricărei silinți de refacere economică și financiară a țării.

O imixtiune în chestiunile interne ale unui stat este, fără îndoială, o gravă eroare, și nu noi vom fi aceia cari să cerem aceasta. Dar stăruim a spune că, cu Horthy la Budapesta, toate încercările de schimbare a cursului evenimentelor ce se deseneză acolo, sunt paliative cari nu vor duce la nici un rezultat.

Prin urmare, dacă nu direct, dar prin alte mijloace, guvernul

nostru are datoria să intervină pentru schimbarea actualului regim din Ungaria. Alături de mica Antantă și în unire cu ea, el poate să constrângă Ungaria la aceasta, pe căi economice, căci nimeni nu ne poate sili să stăm braț la braț cu o vecină îndărătnică. Nu ne sperie puterea militară, ascunsă după diverse paravane, mai mult sau mai puțin transparente, a acestor tigrii cărora li s'a tăiat coada. Dar ei sunt un permanent fervent de discordie în Europa centrală, iar strigătele lor discordante pătrund până la consăngenii lor de aci, pe cari îi apucă din două în două săptămâni *furor hungarica*. Dovadă recentul congres dela Cluj al partidului politic maghiar, în care s'au spus atâtea lucruri necuviincioase la adresa noastră.

Să lăsăm la o parte politețele și menajamentele. Aduceți-vă numai aminte, de mijloacele pe cari le întrebuițau ungurii contra noastră, în cu totul alte împrejurări, și vedeți dacă nu e cazul să procedăm la fel. Dacă nu se va face față de Budapesta o politică serioasă cu mijloace tari, pentru a se limpezi cu un minut mai de vreme forma de guvernământ a Ungariei, vom avea mult de lucru cu vecinii noștri de peste Tisa.

Guvernul român e dator să se preocupe în mod cât mai serios de chestiunea aceasta ungară. Căci nu trebuie să se uite că cu nici unul din numeroșii dușmani cari ne înconjoară n'am ajuns la un aranjament mulțumitor și definitiv. Ar fi poate momentul să o rupem cu nepăsarea, și să începem prin a ne regula socotelile cel puțin cu amicii noștri maghiari.

CRONICARUL CARPAȚILOR

GAZETA RIMATĂ

Metempsihoză...

Dacă sub raportul legilor biologice metempsihoza nu este o superstiție, atunci putem zice că în mintea și sufletul lui Maniu se perpetuază și trăiesc mintea și sufletul lui Simeon Bărnuțiu...

AL. VAIDA (în „Adevărul“)

*In viața noastră ce tânjește
Materialistă și coruptă
Partidul național pornește
Acum, c'un nou program de luptă.
Sătul de-atâta vorbărie
(Ce strașnică metamorfoză!)
El face acum filozofie
Și crede în... metempsihoză.
Credința e din vremi antice,
Dar domnul Vaida n'o cunoaște,
Căci medicul ilustru zice
Că omul, uneori renaște
Purtând în lutul lui de-o clipă,
In carnea lui înfrigurată,
Și în a inimei risipă,
O moștenire 'ndepărtată:
Strămoși demult uitați'n groapă
Tâlhari, poeți, voivozi, eroi,
Pe cari misterul îi desgroapă
Și cari grătesc, ca'n vis, în noi...
Adică, un ecou târziu
Din bărbăția lui Bărnuțiu
Svâcnește astăzi în Maniu,
Iar Romulus din Sân-Mihuțiu,
Care pleda pe „trei corone“
Azi încarnează, simultan,
Rigiditatea lui Catone
Și spiritul lui Justinian!...*

*Intreag' această teorie
E însă falsă, — în zadar!*

Aduc aci, ca mărturie,
Pe Brama, sfântul, pe Pindar,
Pe Aristide, zis și dreptul
Pe Ptolomeu și pe Sofocle,
Și pe Pităgora 'nțeleptul,
Și pe subscrisul Empedocle!
Aceștia toți sunt de părere
Că sufletul de om, în zbor,
Se plictisește în tăcere,
Se 'ntoarce iar, rătăcitor,
(În Hades forța-i veșnic trează!)
O nouă plămădeală coace
Și 'n lumea noastră se 'ntrupează,
În diferite dobitoace!...

Deci, unii pot să se prefacă,
Peste vreo patru mii de ani,
În corbi înfipti, pustii, pe-o cracă
În lupi flămânzi, ori șobolani...
O, parcă văd mulțimea mută,
În cuști de fier, în colivie,
Tot comitetul de o sută,
Închis într'o menagerie!...
Ce mutre bine cunoscute,
Diverse necuvântătoare,
Și carnivore, și cornute,
Dar mai cu seamă rozătoare...
Și parcă-i văd între zăbrele,
Cum stau îngrămădiți în cușcă,
Urlând, lătrând ca'n vremuri grele,
Aceiaș lei... care nu mușcă.

Dar e și-o altă variantă:
Precumcă omul, câteodată,
Se întrupează chiar și'n plantă,
În trandafir, sau în salată...
Conform acestei crude soarte,
Urmând acelaș cerc fatal
Ne-om regăsi și după moarte
Cu tot partidul național.
Și-așa, sfidând eternitatea:
Pășind mereu din veac în veac,
Ne va slăvi posteritatea
Pe noi urzici, pe ei spanac!

EMPEDOCLE POPESCU
din Comisia de unificare

INSEMĂNĂRI

Primejdia ungurească. *Cetim de câteva zile o rubrică nouă, înființată în toate gazetele, cu titlul: „Atacurile ungurești la frontieră”. Mărturisim că pentru întâia oară ne găsim în situația neplăcută de a nu avea nicio opinie într-o chestiune care vine dela Budapesta. Cunoaștem bine pe vecinii noștri și oricât am fi de lămurii asupra notelor romantice cari în capitala de pe malul Dunărei au o repercusiune mult mai mare decât în alte state orânduite, totuș nu ne vine să bănuim că un popor întreg ar fi fost prins de anul nou în mreaja unei nebunii subite. În halul în care se găesc astăzi ungurii, cu finanțele în pragul falimentului, cu armata pătîmind încă pe urma lecțiilor administrate de noi, s'au hotărât să încerce o luptă deodată pe trei fronturi împotriva unor vecini, care fiecare în parte este în stare ca în trei zile să-și instaleze statul major la celebrul hotel „Ungaria”? Nu credem, și de-aceea nu putem avea altă atitudine decât așteptarea, subliniată de sentimentul de compătimire pe care ni-l smulg toate prostiile omenești.*

Consfătuirea dela 22 Ianuarie. Delegații județelor din Ardeal și Banat, cari au luat parte la congresul partidului poporului dela Sibiiu se vor întruni la Cluj, în ziua de 22 Ianuarie, convocați de d. Octavian Goga. Congresul dela Sibiiu a fost o impunătoare manifestare de sânguință și de seriozitate în examinarea diferitelor chestiuni de interes general, care cer încă o cugetată deslegare. Preocupați de aceste desbateri, căroră i-au păstrat neștirbită însemnătatea lor programatică, trimișii din toate părțile țării ai partidului poporului au lăsat atunci pe al doilea plan propriile sale nevoi, fixând pentru mai târziu discuția asupra gospodăriei sale interioare. Se pare că

aceasta este soarta tuturor partidelor politice: numai răgazul opoziției le îngăduie să-și strângă rândurile cu putere, să-și revizuiască forțele și să-și ascută armele de luptă. Acest înțeles îl are și consfătuirea dela 22 Ianuarie, când se vor stabili noi îndrumări pentru reorganizarea temeinică a partidului poporului în Ardeal.

Domnul Blumenfeld vorbește. Zilele trecute a fost aniversarea de cincizeci de ani a dlui Iuliu Maniu și ziarul *Patria* din Cluj a prăznuit întrun număr special acest eveniment. Firește, nu ne-am ocupa de el, sau cel mult i-am ura și noi președintelui celor o sută ani mulți încă pentru o apropiere cât mai strânsă de sufletul țării, — dacă cu acest prilej aliașii dela București ai dlui Maniu n'ar fi tăbărit asupra noastră. **Adevărul** prin pana redactorului său Samuel Blumenfeld, fiul ciansornicarului Max Blumenfeld din Fălticeni, care iscălește cu numele de afaceri Traian Vlad, publică un elogios fileton despre d. Maniu pe care-l proclamă ca prototip al voinței și îndrăznelii, și nu uită (*in cauda venenum*) să adauge câteva dragălașii la adresa dlui Octavian Goga.

Iată-le:

„Are însă și un singur dușman, real, pe d. Octavian Goga. Este o ură profundă, care răsuflă din toate fibrele fostului poet și care devine pe zi ce trece mai înverșunată, cu cât e mai neputincioasă. Cu cât crește popularitatea dlui Iuliu Maniu, astăzi șeful unui mare partid din țara întreagă, cu atâta scade personalitatea d-lui Goga, șeful unui grupuleț de câți-va membri ai partidului poporului, și tot cu atâta crește și ura acestuia contra celui dintâiu și a ori cărui om pe lumea aceasta, care ar spune un cuvânt favorabil desore d. Maniu. Iar când aude

de invectivele d-lui Goga contra d-sale, d. Maniu are un surâs disprețuitor și ironic și vorbește despre alt ceva.

Noi mărturisim că nu înțelegem pentru ce ar avea să-l invidieze d. Octavian Goga pe d. Iuliu Maniu... Pentru nesfârșitele expozeuri ale acestuia, în urma cărora rămâne de obicei atâta jale? Pentru talentul excepțional cu care șeful „marelui” partid național s'a cramponat de trei ani într'o opoziție înăcrită? Pentru frumoasele sale opere, scrise la Șimleu, care ar putea deștepta invidia unui nou Machiavel? Cine știe?... În orice caz, săgețile mute ale surâsului „disprețuitor” cu care d. Iuliu Maniu privește modestul nostru sbucium intelectual (față de care dsa are ironia superioară a sterilității spirituale) — noi le suportăm cu destulă ușurință. Și mergem înainte...

Congresul dela Alba-Iulia. Iar a început să ne sbârnăie în urechi referenul congresului dela Alba-Iulia! E drept, că nu mai apare atât de „amenințător” ca acum un an, când d. Brauer dela *Dimineața* dădea de veste pașnicilor cetățeni dela Mizil că d. Iuliu Maniu s'a supărat foarte tare pe țară, și că partidul național s'a hotărât să revizuiască într'o nouă mare adunare obștească hotărârea de unire dela Alba-Iulia.

Astăzi, marea primejdie a trecut... Congresul dela Alba-Iulia nu va mai fi o protestare împotriva „regățenilor” și nici o declarație de război aruncată „ciocoilor” dela București, — de vreme ce d. Mihail Cantacuzino e și dsa acum în partid, — ci o banală întrunire, ca oricare alta, de-alungul căreia se vor întinde, plictisitoare, câteva expozeuri, și la sfârșitul căreia eterna moțiune va repeta încă odată un cunoscut și răsflut parapon de opozanți exasperați... Atât și nimic mai mult. Totuș, d. Iuliu Maniu nu se poate hotărî nici de data aceasta. A doua zi după ce

s'a anunțat că imediat „după Sărbători”, legendarul congres al partidului național se va ține, însfârșit, — aceleș gazete s'au grăbit să rectifice, vestind o nouă amânare. Șeful partidului național nu este un mare prieten al cărților, îi recomandăm totuși să citească, fiind foarte instructiv, — basmul cu băiatul care a tot păcălit lumea strigând că vine lupul să-l mănânce... până când, într'adevăr, a fost mâncat.

La sfântul Scaun? Bunii noștri amici dela ziarul *Adevărul* au găsit însfârșit soluția mult căutată pentru rezolvarea actualei situații politice. D. Iacob Rosenthal, urmând desigur unor impulsuri atavice, s'a oferit să facă un mic samsarlăc, pentru a nu-i zice altfel, propunând o împreunare între partidul național și partidul poporului, în vederea apropiatei veniri la cârma țării. Un singur punct negru se pare că ar exista pentru îndeplinirea acestui proiect: d. Octavian Goga. Dar, un bărbat atât de inventiv ca d. Rosenthal nu se emoționează de nimic piedică. Satisfăcând în acelaș timp interesele patriei cu preocupările sale religioase, s'a gândit să se scape de directorul *Țării Noastre*, trimițându-l... ministru pe lângă Vatican.

Din nenorocire, există o mică neînțelegere pe această chestiune, căci un alt amic al nostru, d. Albert Honigman, cunoscutul luptător întru ortodoxie, crede că misiunea cea mai nimerită pentru fostul ministru de Culte ar fi să fie... la Sfântul Munte, unde așteaptă grele probleme de rezolvat în favoarea bisericii noastre greco-orientale. Însfârșit, mai este și o a treia părere, aceea ca d. Octavian Goga să fie numit reprezentantul nostru plenipotențiar la Ierusalim. Împotriva acestui proiect se ridică însă d. Vasile Goldiș care, după cum știe foarte bine „Banca Românească”, a vizitat de curând acele locuri într'o călătorie de plă-

cere, și pretinde acum că e singurul „hagiu“ autorizat din toată România întregită.

După cum se vede, în fața unor divergențe atât de categorice, d. Octavian Goga are toți sorții să rămână pe loc, spre marea mâhnire a binevoitorilor săi...

Pseudonimele. — Gazetele noastre dela București, sau mai bine zis o parte dintre ele, au fost invadate, dela o vreme încoace, cu tot felul de iscălituri, neaoș românești, toate împrumutate de către exploataorii lor, de prin cărțile de geografie sau din istoria românilor. Nu te mai poți mișca de acești anonimi îndrumători de opinie publică, d-nii *Traian Vlad, Ion Armașu, G. Graur, Vasile Negoiu, I. Nedelea, Sandu Vornea*, și tovarășii lor, pe cari i-a chemat cu totul, dar cu totul altfel, în zilele copilăriei lor.

În felul acesta, se înțelege, nu știi niciodată cu cine ai de-a face, cine te mustră și cine te sfătuiește. Pentru ce și-or fi zicând pe numele lor adevărat, acești matadori ai presei noastre? Ori, atunci, să se înscrie în Constituția nouă a țării, desființarea definitivă a actului de naștere....

E greu să mori!... Să ne scuze cetitorii acest mic titlu cam macabru, pe care-l ținăm în fruntea acestor scurte rânduri. El conține însă un trist și iremediabil adevăr. E greu să mori, mai ales pe vremea aceasta, umedă și rece, atât de neprielnică pentru transporturi de orice soi. Unde mai puneți scumpetea înmormântărilor, discursurile prietenilor și lacrimile familiei? Ceeace e însă mai teribil de suportat, e gândul că nici după moarte, calvarul nu va fi sfârșit... Căci, intervine d. Mihail Dragomirescu și smulgându-te din „islazurile elizeene“, te aruncă într'un foileton la *Viitorul*, unde dsa cu o rară tenacitate, a întreprins o violentă campanie de defăimare a morșilor, punân-

du-i să vorbească tot felul de nerozii pe seama „Statului cultural“... O populară gazetă din București a născocit de curând un ingenios sistem de asigurare a cititorilor împotriva accidentelor cari ar putea să le curme viața. Nu se gândește nimeni să asigure pe scriitor împotriva nenorocirilor cari i se pot întâmpla, — după moarte?

Bietul Caragiale, ar avea de pildă tot dreptul să protesteze, acum când nu se mai poate apăra, împotriva acestui complot care vrea să arate că, de când vorbește prin d. Mihail Dragomirescu, nu mai are nici talent, nici spirit, nici inteligență... Ar putea chiar să ceară importante depăgubiri.

Da, da, e greu să mori în ziua de azi!

Repertoriul Teatrului național. Un tânăr poet „modern“, care redactează rubrica notelor zilnice la un ziar local găsește o foarte mare lacună în alcătuirea repertoriului Teatrului național din Cluj. Am fi adică, într'o vădită inferioritate față de teatrul maghiar al d-lui Ioanovici, unde se reprezintă cele mai îndrăznețe drame de Wedekind, în vreme ce pe scena noastră, nu se încearcă decât cel mult înscenarea unor vechi piese demodate de un oarecare Shakespeare...

Noi, care am văzut de atâtea ori privescerea dezolantă a scaunelor goale în fața cărora se frământa bietul suflet al chinuitului prinț Hamlet (în vreme ce cafenelele cu „cabaret“ gemeau de lume) nu știam care să fie cauza pentru care publicul nostru ardelean nu prea se imbulzește la teatru. Astăzi, am înțeles, înșfârșit. D-nul Zaharie Bârsan n'are decât să facă apel la „teatrul nou“ al lui Maeterlinck, Kraus sau Francois de Curel, — și sălile vor începe să se umple de lume. Caragiale și Sudermann nu mai satisfac rafinatele exigențe artistice ale spectatorilor clujeni.